

Inserati se sprejemajo in veljajo trisopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo administracija) in ekspedicija na Starem trgu h. št. 16.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:
Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:
Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljati velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na Stolnem trgu hiš. št. 284.

Izhaja po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Svobodna učitev.

II.

Kar so zahtevali katoliki francoski, je najkrajše povedano v besedah nadškofa pariškega: „Naj ima vseučilišče državno nadzorništvo čez naprave, ktere so pod njim; ali da bi razsodbo imelo tudi čez proste, njemu ne pristojne vstave, to je nemogoče.“ To umoslovno nemogočnost pa dolžnost, naj katoličani po vstavi tirjajo svoje pravice, je potrjevalo tudi očitno pravno in verno spridenje državnih naprav, na ktere naj bi krščansko ljudstvo vedno bilo navezano. V nekem spisu kanonika Desgareta iz Lijona dokazuje pisatelj, da so vsakoršni brezbožni, vero in pravo podučujoči nauki, pravi spački človeške zmišljarije, v pogubo državljanskemu redu pa tudi cerkvi, ne le v javnih razlaganjih, ampak celo v šolskih bukvah, ne le v viših, ampak tudi v srednjih šolah bili dopuščani, da — po vseučilišču celo s povzdigovanjem v višje službe vzbujani. Kakor se je nejevera nalašč pospeševala, tako je rasla tudi nřavna sprida med šolsko mladino. Kakor je spričeval sloveč zdravnik, dr. Lallemand, krožile so prav lahko grde knjižure po šolah, in nastale so po njih kužne skupine, kterim se je prav blago vzgojeni mladeneč stanovito komaj znal umikati.

Po tem takem ni čudo, da je grof Montalembert v gosposki zbornici mogel vsklicati: „Med plodovi vseučiliškega vzrejevanja je gotova reč, ktera presega vse druge in je očitna kot solnce. Mladenci, kteri z vero v srcu vsajeno zapuščajo svoj dom in odhajajo na univerzo, prihajajo nazaj nejeverci.“ Ta beseda je visoko zbornico hudo hudo poprijela. Toda grof Montalembert je ostal pri svoji trditvi:

„Jaz pozivam vse očete in matere za priče! Vzemite deset kterih koli na vseučiliških vzgojenih mladenčev na koncu njih studij in pogledjte, ali dobite enega kristjana med njimi, enega med desetimi!“ Nihče ni poskušal resnobno zavrčiti te trditve; celó podučeni protestantje so pritrjevali blagemu grofu. Tim večja krivica je bila, da vestni starši, kteri si niso upali otrok svojih pošiljati na univerzo, zanje niso videli nobene poti v višje službe, dasiravno je po vstavi tudi vestnim katoličanom zatrjevana bila enakost pred postavo (Cf. Der moderne Staat von Florian Ritz, S. J.)

V hudih parlamentarskih borbah l. 1844 so liberalci v dejanji tedaj zmagali, moralno pa so bili premagani, kar se vidi iz sporočila, ki ga je Thiers v smislu liberalne večine dal zbornici poslančevski. Na kar se je liberalizem najbolj opiral, to je v njem popustil, zmoto namreč, da ima država naravno pravo do vzrejevanja in sploh do znanstvenega podučevanja. Temu nasprot je prav spregovoril Thiers, da država, ako si prilastuje podučevanje, tega ne dela vsled svoje oblasti, temuč kot zavetnica, le družinam ali rodbinam v pripomoč, da pripomore, kjer one samé ne vzmagajo. Pripoznal je, da očetovska oblast ima prave svobodne moči, da se katoliški vesti v oziru na vero mora zadostovati. Napačni nauk je po tem takem bil odpravljen; treba je toraj le bilo, da se je pričelo pravo delovanje.

V tej reči so dogodki leta 1848 storili veliko, vzlasti da je pred družbo meščansko, ktera se je tolikanj ponašala s svojo lažljivo učenostjo, strahovito zazijal brezen komunizma. Tedaj so pa radi poslušali Montalemberta, kedar je v narodni skupščini razlagal večno resnično načelo cerkveno. „Vsi politični pomočki, vse, kar smo poskušali proti socializmu, so le na-

videzni pomočki, se ne primejo, dokler jim v podlago ne damo pomočka višega reda, sredstva, ktero prime zlo v korenini, ktero stvarém seže do dna. Ta pomoček je, da deželi damo nazaj versko vzrejo, da prosto damo vzrejo po veri.“ — „Od revolucije februarske, ne mislim le té v dejanji, ampak družinski stan, kteri je bil jej vzrok, od revolucije februarke kaže se ono zlo vseh, očém očitno; poskušnja, ktero je država storila na polji vzrejevanja s samolastnim podučevanjem, se je slabo obnesla. Ne dá se tajiti: mladina je vzgojena bila proti družbinstvu in zoper nas. Javna vzgoja rodi čestiželjnosti, nečimurnosti in lakomnosti neznansko gomazen, pod ktero družbinstvo stiskano zamira. Ne le ljudska šola je spodredila krdelo onih groznih polovičarskih vedežev, kteri so za vse za nič . . . Bakolarska diploma, kakor pravi gospod Broglie, bila je menjica, podpisana od javne družbe, plačevana v javni službi; če se menjica ni plačevala, imeli smo ono prisilno priprtijo, ki se zove revolucija. Preslepljeni so k tej pomagali mnogi rodbinski očetje; dajali so otrokom svojim vzrejo — čemu? Da so jih spuščali poznej v javne službe t. j. na javne stroške kakor plenit. In nasledek? „Vsaktera vlada, kar smo jih imeli, vzgojila si je rod, ki je na tla vrgel vzgojiteljco, brž ko je bil vzrastel.“ Tako so govorili ne le katoličani; Thiers sam je bil tolikanj pošten, da je rekel: Z ozirom na vse to, kar smo doživeli v dveh letih, spoznam brez sramú, da sem se prelivil ali premenil.“ Gledé na razmerne nevarnosti, ktere pretijo družbinstvu, treba je zedinjenja s cerkvijo. Vsled tega se je osnovala postava 15. marca 1850, ktera je podrla liberalni šolski absolutizem na Francoskem. Thiers je v komisiji predsedoval in izmed liberalcev najbolj

Nravnost v nejeverstvu.

(Dalje.)

Kaj pa, če je bil kdo na več strani zadolžen? Postava ni odjenjala v svoji grozovitni ostrosti; dolžnik je imel biti razsekan v toliko kosov, kolikor je imel upnikov, vsak je dobil za svoj dolg kos mesa. „Per partes secanto“, glasila se je rimska postava XII tabelj. Tudi Kvintilijan, Tertulijan idr. isto trdijo.

Pozneje so to postavo spremenili, tudi mi ni znano, ali se je kedaj dejansko spolnila. Ali, da je sploh taka postava bila dana, znači to nezaslišano trdosrčnost. Livij pripoveduje, kako je bila ta postava pozneje predrugačena, in pristavi hladnokrvno: Tisti dan je bila raztrgana trdna vez zaupnosti, „victum eo die . . . iugens vinculum fidei“ (lib. VIII. c. 28). Dolžnike so zapirali upniki v tesne ječe. Ko so bili iz zapora izpuščeni, kazali so ljudstvu na trgu črne hrhte in klobase po prsih, ki jim so jih vtisnile batine neusmiljenih upnikov. Nobena

žlabnikova hiša v Rimu ni bila brez take ječe, „ergastulum“, „carnificina“ imenovane.

Kako se je moglo pri taki surovi nravnosti goditi starčekom, bolnikom, sužnjim? V Špartu in Rimu so starčke še nekako spoštovali; ali to spoštovanje je imelo gotove meje, in strašno se je grešilo zoper dolžno jim čast. Ko so jeli pešati, bolehati, slabeti, vse se jih je prec naveličalo. Zdelo se je, da so to nepotrebni ljudje; življenje jim je silna nadloga; smrt velika dobrota; morili so jih — iz človekoljubja. Prebivalci starega Lacija so jih metali čez most v vodo; od tod izrek: senes depontani. V Rimu so zgubili 60letni starčeki pravico glasovanja, in to izključje so zaznamovali z zaničljivimi, žaljivimi besedami: de pontem in Tiberim dejicere, kar je spominjalo na staro, grozovitno navado. Kantabri so počenjali ž njimi še grše; treščili so jih ob skalo, da je bilo kar po njih. Herodot in Strabon pripovedujeta, da so divji Masageti starčke iz usmiljenja in iz spoštovanja morili in jedli. Sorodniki so se zbrali in se ž njimi veselo

gostovali. „Najlepša in najčastnejša smrt za postarane je, da se v kosce razsekajo in z drugim mesom povžijejo“, piše Strabon. Po sporočilu Gemistovem so ta posel opravili starih lastni otroci. Rimljani so pošiljali svoje postarane sužnje na nek tiberski otok, da ni bilo treba skrbeti za njih ozdravljenje. „Toedio medendi“, pravi Suetonij. To so storili iz dobrote, in iz gospodarskega ozira, kakor je priporočal Katon, ki o tem pravi: „Sužnje spravljamo s poti, kakor se znebimo starega vola, obrabljenega orodja ali kosa starega železa“. Vendat boves vetulas, armenta rejicula, oves rejiculas, lanam, pelles, plaustrum vetus, ferramenta vetera, servum senem, servum morbosum, et si quid ali ud supersit, vendat: patrem familias vendacem, non emacem esse oportet. (M. C. P. de re rustica.) Vse to v višjo čast in v dopadljivo žrtev zdravniškemu bogu Aeskulapu. Platon modrijan tako ravnanje hvali; „zdravijo naj se le taki bolniki, pravi, kterim pomaga v ozdravljenje natora in redno življenje. Ne spleča se, zdraviti neozdravljive,

pospeševal poravnavo. Neki drug govornik — Fresnau — spoznal je očitno, da je z vsim svojim šolskim voditeljstvom država prišla na boben. „Država ni v stanu, pristavil je pomenljivo, sama po sebi vrediti univerze, kakor se stvari na pr. vojna ali kaka vradnija, da ima profesorje, ki znajo latinski in grški, šolnike, ki učijo pisati in brati, to še ni vse; potreben je verski duh, kterega pa daje le cerkev s svojim zakladom razodetih nauk.“

Nasledek teh razprav bila je postava 15. marca 1850, po kateri je krščanskim redovništvom dana bila spet pravica poučevati. Razrušena je bila vsaj za ljudske in srednje šole samolast zmoti, in poskusiti se je z njo smela resnica. Odslej so na prostem tem polji, dasiravno so nasprotovali vedno puntarski življi, storile se na Francoskem velike reči. Da se ljudstvo skesano povrača h krščanstvu, to je že dokaj lep sad tega vpliva, ki ga katoliški duh ima na niže in srednje šole.

Polje višega znanstvenega poučevanja pa je nihilizem imel še vedno v pestéh; vseučilišča so bila v oblasti države in, vsemu cerkvenemu vplivu sumljivo zaprta, v rokah duhovne pogube. Poslednje dni še le je vzmagala proti neverski samolasti tudi na tem polji katoliška Francija: cerkvi je pridobljena pravica, ustanovljati svoja vseučilišča ter podeljevati državno veljavne akademične dostojnosti. Krščanstvo in brezverstvo (nihilizem) stojita si zdaj z enakimi pravicami nasproti, pripravljena, eno v blagor, eno v pogubo mladini. Smemo li dvomiti, katero bode vzmagalo v državi, v kateri vlada blaga vnema za najvišje duhovne dobrate? v Franciji, kjer vlada radodarost in iskreno čutilo za edino potrebno; ne pa, kakor drugod, topa vneemarnost, netečna neslanost, zanikarna ljudska bojazen.

Politični pregled.

V Ljubljani, 13. septembra.

Avstrijske dežele.

Minister kupčijstva je vsem železničnim oskrbništvom zapovedal po izgledu nemškega reda omisliti vozove za bolnike, po katerih bi se v vojskinem času prevaževali bolni in ranjeni vojaki.

Moravski nemčurji so se s svojim „Parteitagom“ hudo blamirali. Še njihove baže listi grajajo ta shod, pri katerem se je udrihalo po cerkvi in duhovščini, govorilo o civilnem zakonu, o staro-katoličanah, o ljudski

ter jim podaljšati življenje in trpljenje; to ne hasne ne njim ne državi.“

Bistvo poganske nravnosti je tedaj bilo, da ni bilo 4000 let ne ene bolnišnice za bolne, ne pribežališča za stare in nadložne. Ne le zmenili se niso za nje, ampak studili so jih. Strmeti moramo, kako je dal Plaut v gledišči govoriti sinu do očeta: „Beraču dati jesti ali piti, je dvojna neumnost: kdor dá, zgubi, revežu pa podaljša trpljenje. „De mendico male meretur, qui ei dat, quod edat, aut quod bibat; nam et illud, quod dat, perdit, et illi producitur vitam ad miseriam.“ Boljše bi tedaj bilo, naj revež gladu umre, da bo rešen svojega trpljenja. Za to so skrbeli celó postavodajalci. Kdor v Egiptu ni imel kaj jesti, naj terja smrt. Kdor v Atenah ni imel kje prebiti, naj se usmrti. Tako se je glasila Drakonova postava, ki jo je obdržal tudi „modri“ Solon.

V šaloigrah na atenskem gledišči je bil revež tarča zbadljivih, zaničevalnih psov. „Obleko ima iz cunj, golazen je njegova družina, strohnela plahta njegova postelja, kamen

šolski postavi, o trmoglavosti Madjarov itd., trdovratno pa molčalo o revščini in pomanjkanju, ki se čedalje bolj širita, in o pripomočkih, s kterimi bi se odpravila.

V Gallaciji se za gotovo govori, da Possinger postane c. namestnik.

Ogerski državni zbor je sklenil v delegacijo voliti tudi dva konservativna in tri hrvaške poslance. Predsedoval ji bo Ladislav Szögyenyi.

Vnanje države.

O ercegovinski posredovalni komisiji poroča „Pol. Corr.“, da se je delila v dva oddelka, kterih eden bode svoje delovanje pričel v Nevisinjah, eden pa v Trebinjah. Kaj bodo storili vstajniki, se še ne ve. Iz Metkovič se 4. t. m. poroča, da razprave zastopnikov vladinih in Servera-paše z ustajniki so bile brez vspeha.

Z bojišča se poroča: Zveza med Trebinjami in Dubrovnikom je pretrgana. Ustajniki so 8. t. m. Turkom na cesti iz Dubrovnika v Trebinje vzeli 20 konj otovorjenih z moko.

V Banjaluki je po noči 8. t. m. zgorela grška cerkev. Turki ljudem niso pustili gasiti ognja in so se grozili še avstrijskemu konsulu.

Turška vojna v Ercegovini je 2. t. m. znašala 19.000 mož, v Bosnji pa je 14 batalijonov, t. j. 6—7000 mož. Vlada bi rada še več vojakov poslala v omenjeni deželi, pa jih nima in je morala pomesti vse koticke, da je imenovano število skupaj spravila. Meja grška je brez vojakov in vlada turška je grško naprosila, da bi ona v unih krajih skrbela za javni red in varstvo!

O črnogorski vojni se iz Špljeta 7. t. m. javlja, da se pripravlja na vojsko in da topničarstvo se je že podalo na meje. V 10 dneh bode vsa vojna na ercegovinskem bojišču. „Fremdbl.“ iz Dubrovnika celó izvê, da so se Črnogorci že udarili s turško vojno, ki je čez črnogorski svet Nikiču hitela na pomoč, in so jo otepli.

Nekteri listi so poročali, da papež so škofom v Ercegovini in Bosni priporočili delati na to, da bi vstaje kmalo bilo konec; pa papež se gotovo tako malo vtikajo v zadeve ercegovinske, kakor n. pr. v španske, ker glavno njihovo pravilo je, strogo držati se neutralnosti.

Turška poročila trdijo, da Husein-paša je 9. t. m. iz Trebinj z 2200 možmi in 4 topovi šel nad ustajnike v Zubce in da jim je

njegovo podzglavje, repnica njegova juha, otroci njegovi vsi zastradani vekajo.“ Aristofan se celo pohvali, da je na ta način gledišče boljše.

V Rimu je veljala revščina za hudobijo in sramoto. „Credidit ingens pauperiem vitium.“ (Hor. I, 3. od 18.) „Magnum pauperies opprobrium.“ „Pauperies immunda domo procul absit.“ Tudi miločutnemu Virgiliju je ubožstvo zaničljiva sramota, turpis egestas. Obsojuje jo v spodnji svet. Pogoj prijetnega življenja na deželi mu je, da se bogatino ne pokaže pred oči revež. Epiktet piše, da se revež zaničuje, kakor prazen, zapuščen vodnjak, ki je poln smrdljivih soparjev in gnjilobe, kamor se človeško oko le nerado ozre.

Nravnost poganska je tako zdvijala, da je bila v srcih zadušila celo očetovsko čutilo, in otroka izročila v žrtev najostudnejšim postavam. Otroke so izpolagali, prodajali, morili. Take grdobije so se godile pogostokrat; priča nam je Tertulijan, ki je lučal krutim preganjalcem kristijanov v obraz grozna očitanja: „Kdo iz med vas, ki nas preganjate, ki vas žeja po

vzel trdnjavo grabsko in strelnice ter zapodil jih v hribovje. Ker se ni upal iti za njimi, se je vrnil nazaj v Trebinje. Vstajniki pa trdijo, da so Huseina prisilili vrniti se, kar je tudi bolj vrjetno, kakor prvo poročilo turško, ki priznava, da so se vstajniki vojskovali z velikim pogumom.

Srbski prestolni govor o dogodkih v Bosni in Ercegovini omenja: „Naš narod je na mejah domovine naše v svojem razvitku vznemirjen. Del prebivalcev ob mejah mora zapustivši družino in hišo z orožjem v rokah proti vzhodu in zahodu varovati domovino. Dogodki v Bosni in Ercegovini so nam napravili hude zadrege. Brez upanja, da bi se zboljšal njihov stan, prijel je narod za orožje, da bi se znebil nezgod. Vlada sultanova zbira vojaštvo na naših mejah, in reč se še bolj zamotava. Narod išče pri nas pomoči, ljudstvo bosniško pribeguje k nam pred ognjem in mečem, kar naš stan dela še bolj težaven! Upati je, da modrost sultanova in držav bode pomirila in zadovoljila une kraje. Najbližnji sosedje več trpimo ko drugi po teh občutnih bojih. Na vso moč si bom tedaj prizadeval Bosni in Ercegovini za tak stan, da boste zopet mirni.“ Vojske s Turki si niti vlada ne upa pričeti niti skupščina, ki je obravnovaje prošnjo bosniške deputacije brez razprave prestopila na dnevni red. V adresni odsek so voljeni skoro samo omladinovci pa privrženci vlade, ki priporoča bolj trezno adresso in se zgovarja, da prejšnje ministerstvo je zapustilo vojno v velikem neredu in da zarad tega ni mogoče pričeti vojske. Za bojazljivce je dober vsak izgovor. Narod pa na vsak način hoče imeti vojsko in „Vidovdan“ v nekem članku, v kterem težave in nevarnosti vojskine razpravlja, pravi, da Srbija nima zbiranja in da mora v vojsko, bode li že sreča ali nesreča!“

Nemški cesar Viljelm se to jesen poda na Laško ter se v Milanu snide z Viktorjem Emanuelom. Knez Bismark ga ne bode spremljal, kar pa laškim listom nikakor ni po volji, ker jim je to jasno znamenje, da ta shod nima nikakoršnega političnega pomena. Zato pa „Popolo Romano“ kar naravnost izreka željo, da naj cesar Viljelm raji ostane doma. Kralj je tudi županu milanskemu priporočil, da naj cesarja Viljema dostojno sprejme in župan je obljubil, da bode za to skrbel. Bo pa li ljudstvo hotelo poslušati ga? Ravno Lombarde je oholi napis na Hermanovem spominjku najbolj žalil in liberalni listi so sprožili misel, da naj se pri Legnanu, kjer je bil cesar Fri-

krvi kristijanov, kdo izmed vas, ki nas tožite in sodite, ni svojih otrok pomoril, potopil, z gladom usmrtil, ali jih psom in jastrobom v jed pometal?“

Najiminitnejši in najmodrejši poganski postavodajalci so taka nečloveška dejanja potrejevali s postavami.

Likurgova postava se je glasila: „Prec, ko je otrok rojen, posvetovati se je, ali ima živeti ali umreti. Če je trdne postave, naj živi; če je slaboten, popačen, vrže naj se v prepade tajgetovskega gorovja.“ Po Solonovi postavi naj se otrok iztrga od maternih prsi, in naj se položi na tla pred očeta. Ako ga ta pobere in vzame v naročje, naj živi; če ga pa ne pogleda, naj se izpoloži ali umori.

Rimska postava XII tabelj je govorila: „Je otrok popačen, naj ga prec umori — oče.“ Puerum pater cito necato.

(Dalje sledi.)

derik Barbarosa od Lombardov 29. maja 1176 potolčen, za sedemstoletnico, ki se bode drugo leto obhajala, napravi dostojen spominek. „Domovini naši, piše „Lombardia“, se spodobi, da se grozovitemu spominjku Hermanovem, s katerim je hotel narod nemški vpodobiti zmago surove svoje prevzetnosti nad popačenostjo latinsko, postavi nasprotni spominek — Evropa naj to vidi in sodi — spominek hrabrosti italijanske, s katero je majhen del naroda našega potolkel in vničil pretego tevtonsko!“ V ta namen se je osnoval poseben odbor, kteremu na čelu stoji — župan milanski, ki je obljubil dostojno sprejeti cesarja Viljema!

Arnimova pravda se bode drugo polovico meseca oktobra obravnavala pred najvišjo sodnijo, zatoženec prosi, da vniči razsodbo prvih sodnij.

Piemontezi se v Rimu kar ne morejo vdomačiti, in še tisti Rimci, ki so bili sprva z njimi potegnili, so z njimi nezadovoljni in jim očitno nasprotujejo. Mesto rimsko se je med tem, kar ti ljudje gospodujejo, zadolžilo za 40 milijonov lir in sedanji župan Venturi hoče ta dolg še za 25 milijonov pomnožiti, ki jih hoče v Haagu in Amsterdamu vzeti na posodo. Pa v občinskem zboru jih je veliko, ki s tem niso zadovoljni in ki bodo skušali župana prisiliti, da odstopi.

Nad španjsko vlado se Gambettova „Republique française“ strašno huduje, da je Karlístom v Seo de Urgel pripoznala značaj vojskovalne stranke namesto da bi bila pod meč djala puntarje, ki se proti „postavni vladi“ vzdigujejo. Smešno in zoperno je, da si ljudje, ki so Paris s petrolejem podžigali, drznejo komu očitati vstajo in vladi španjski priporočati ostrost, ko še ni dolgo tega, odkar so se strašno hudovali nad francosko, ker je dala vstreliti in deportirati komuniste, ki so bili pomorili katoliške duhovne in zastavljence.

Amerikanska državnica Kosta Rika je po poročilu New-Yorških listov rešena strašne nesreče. Meseca julija namreč je več iz Gvatemale pregnanih jezuitov v Kostu Riki iskalo zavetje. Ko so bili pa le še 5 ur od glavnega mesta, dobili so povelje ustavit se, in še tisti dan se zbere kakih 2000 frajmavrarjev, ki so zahtevali, da se morajo pregnati jezuiti, češ. so družbi nevarni; dovolilo se jim je 1500 dolarjev za najnujnejše potrebe potem pa zapovedalo, da morajo deželo zapustiti, ki bi se bila morebiti pogreznila, če bi bila sprejela Jezuite!

Izvirni dopisi.

Iz Ljubljane, 12. sept. Kako daleč sega predrznost naših nasprotnikov, kažeta njihova lista „Laib. Ztg.“ in „turški list“, ki priporočata protestantovsko (luteransko) šolo katoliškim starišem; temu priporočilu dostavi pastor Schak še podpis „več katoliških starišev“, da bi bolj vlekel. Ne vem, kako da se nad tem priporočilom nihče ne spodtika in v naših listih ne odgovarja; ali ga morda nihče zapazil ni? — Pastor Schack lovi katoliške stariše s tem, da trdi, da se katoliški otroci krščanskega nauka posebej uče. Kdo pa uči ta nauk? Posveten učitelj, ne duhovnik, in kak je tak nauk, to si pač lahko vsak sam misli. Vrh tega je vsakemu znano, da se ne le z luteranskim veronaukom otroški duh navleče katoliški cerkvi sovražnih idej, ampak da se protestantski duh lahko primeša vsakemu poduku, celó poduku v branji in pisanji, posebno pa v zgodovini. To premislite, katoliški stariši, potem se ne boste po takem vabilu dali spe-

ljati na led s svojimi otroci. Kajti kdor gre na dež, mora moker biti.

Iz Istrskega, 10. septembra. Prečastitemu gosp. J. Dobrilu je o ločitvi od poreško-poljske škofije ondotni kapitelj v imenu vsega duhovstva izročil naslednjo prisrčno addresso:

Presvitli in prečastitljivi Monsignor!

Bog hoče, da ste užaljeni cerkvi poreška in poljska. In kaj nam zdaj družega ostaja, presvitli in prečastitljivi Gospod, razun da v britkosti, ktera nas stiska, vdani molimo sklepe božje, ki Vas kličejo potolažit drugo cerkev vdovo s svojim apostolskim trudom?

Sedemnajst lét izglednega duhovskega življenja, sedemnajst lét čujoče pastirske skrbljivosti ste gospodarili in nadopolnovali cerkvena posestva, skazovali tisto modro ljubezen, ktera tiho polajšuje pričujoče potrebe, med tem pa blagosrčno previduje za prihodnje, vedno in povsod z neodmakljivo stanovitnostjo iše božje časti in vsakterega blagra za ljudstvo, na kar so bile z največo ljubeznjivostjo obrnjene vse Vaše misli in Vaše srce: vse to je moralo lepo zedinjati duhovstvo in verno ljudstvo te škofije s svojim škofom tega sicer neznanetnega pa starega in živega deleža katoliške cerkve. In vezala jih je, presvitli in prečastiti Gospod, nerazrešljiva in presladka vez ljubezni in občudovanja do Vas. Tudi naši so bili tisti redki jasni biseri, ki so Vas tolažili, tudi naše so bile britkosti, ki je Gospod dopustil, da je Vas pogosto žalila zedinjena brezbožnost hudobnih, ktera je brez počitka kazila in obrekovala Vaše svete namene. „Toda blagor vam, kedar vas bodo ljudje kleli in preganjali, in vse hudo zoper vas lažnjivo govorili zavoljo mene.“ (Mat. 5, 11.)

Vendar, neprestrašeni vojšak za resnico in pravico, Vam je bilo pripravljeno obširniše polje in imenitniše mesto; in na Vas samo so se obrnile oči in nerazdeljivo vošilo najvišega poglavarja, ki stanuje stanoviten in nepretresljiv v Vatikanu, in presvitlega našega cesarja, med edinim glasom sookrajnih škofov, cesarske vlade, odličnih osebnost in vsih, ki Vas poznajo in vedo ceniti.

Po rojstvu sin slavne tržaško-koperske cerkve, kjer ste se že skazovali kakor občudovan izgled župnikov, se vrnete k ravno tej cerkvi kakor viši pastir lepšat jo s svojim imenom in s svojimi čednostmi, ob enem čast in lepota Istre, ktera v Vas prvi pot vidi ponižnega sina svojega naroda povzdignjenega zaporedoma k vladi svojih najstarih cerkev.

Vi nas zapušate, Milostni gospod, in mu za zdaj ostanemo brez očeta in brez pastirja. Prosite za nas pri večnem pastirju Jezusu Kristusu, da nas skorej razveseli z drugim očetem, gorečnikom Vaših krepost.

Vi ste rešeni vezi duhovne vlade do poreško-poljske škofije, ni pa razrešena vez naše ljubezni do Vas. Vaš spomin bo vendno pri nas ostal, in upamo, da pri Vaši ljubezni se bedete tudi Vi spominjali otrok svojega prvega apostoljstva.

Klečé pred Vami Vas prosimo prizanesenja, ako smo včasí užalili Vaše srce; nad nas pa in nad vse naši duhovni skrbi izrečene prosimo Vašega očetovskega blagoslova.

Domače novice.

V Ljubljani, 14. septembra.

(† **Lovro Pintar**.) V petek je umrl v Tupaličah znani vrli narodnjak in duhoven, gosp. Lovro Pintar, bivši deželni in prej tudi državni poslanec. Za narodno reč, za poduk

ljudstva, za sadjerejo, za cerkev itd. ima ranjki mnogo zaslug. Vkljub na videz trdnemu truplu je bil malokdaj popolnoma zdrav, zadnji čas se ga je pa bolezen celó tako hudo lotila, da je moral odpovedati se vsemu javnemu delovanju in popustiti celó službo župnika v Breznici. Ž njim je zgubila Slovenija zopet vrlega boritelja, kakoršnih je sedaj čedalje manj. Bodi mu večni hvaležni spomin in naj v Gospodu počiva!

(† **Č. g. Jožef Lesjak**), fajmošter sodražki, kteremu so naši kulturoborci po vsej sili hoteli vzeti faro, je bil 10. t. m. v sodnijski hiši v Ribnici od mertuda zadet in je pri tamošnjemu g. zdravniku še tisto noč umrl. Kdor ve, koliko britkost in težav je gospod moral v zadnjem času pretrpeti, nam bode pritrtil, da smrt njegovo so zakrivili tisti, ki so mu te grenkosti prizadjali. R. I. P.

(*V mašnike*) je bilo 11. t. m. od mil. kneza in škofa posvečenih 8 gospodov, ki bodo vsi prihodnjo nedeljo novo mašo peli in sicer: Matija Gerzin v Črnomlji; Jožef Golmajer v Kovorji; Jožef Lavtižar v Kranjski gori; Janez Brence v Lescah; France Cerovšek v Šmarji; Jožef Resnik v Blagovici; Gothard Rot v Ternovski cerkvi v Ljubljani; Jakob Sušnik v cerkvi čč. gg. Uršulinaric v Ljubljani.

(*V semenišče so sprejeti*): Berčič Peter, Koblar Anton, Merčun Rok., Potočnik Tomaš, Bevec Janez, Bobek Al., Gregori Fr., Regen Jože, Rorman Adolf, Sakser Janez, Terček Mih.; le v bogoslovje in še ne v semenišče je sprejet Matenšek Martin.

(*Zadnjo konfiskacijo „Slovenca“*) je deželna sodnija potrdila, to zvezo iz „Laib. Ztg.“ Tedaj ostane prepoved lista v veljavi. — „Narod“ je bil pretekli teden kar dvakrat za vrstjo zasežen. Widmann kaže, da ni „masculus pictus“, ampak da se živahno giblje.

(*Odbor za nabiro milodarov za nesrečne begunce*) je izdal ravnokar nov oklic do vseh miločutnih ljudi, v kterem prosi daril, bodi-si v denarju ali pa v obleki, perilu, posteljski potrebi itd. Vse te reči sprejemajo gosp. J. N. Horak, Vaso Petričič, oba trgovca, in dr. Vošnjak v Ljubljani ter jih pošiljajo brez zamude na dotične kraje. Zlasti potreben je denar, ker se za-nj lahko vse kupi, posebno pa živež, kterega bodo siromaški beguni silno potrebovali. Tedaj bi bilo dobro, da bi zlasti čitalnice naše, kar so nektare že pričele, napravljale veselice, tombole, loterije itd. z vstopnino in čisti dohodek darovale siromakom po tem ali kakem drugem odboru.

(*V ljubljanski čitalnici*) je bila v nedeljo večerna veselica z vojaško godbo. Pri tej priliki naj omenimo, da je gostilničar g. Tanko dal vse prostore premalati in lepo okinčati, tako da ga ni v Ljubljani skoro nikjer lepšega in bolj domačega kraja, kakor je čitalniška gostilnica, to tem bolj, ker so jedila in pijača izvrstna in po ceni, ter postrežba nagla in natančna.

(*Šentpeterki veliki zvon*) so pretekli teden srečno v zvonik zlekli, včeraj pa ga obesili. Z jarmom in kembljem vred tehta 75 centov. Ta teden bodo potegnili v zvonik tudi druge štiri. Stari veliki zvon so kupili Bizovičani ter ga tudi odpeljali. Vlit je bil pri Zach. Reuteru v Ljubljani l. 1752.

(*Hrabra požarna straža ljubljanska*.) Vsak človek najde v svojem življenji vsaj enkrat priliko se posebno odlikovati ali skazati s kakim vrlim dejanjem. Tako tudi ljubljanski „gasilci.“ Večkrat so se že — vsaj nasprotniki trdijo to — zelo blamirali s svitlimi čeladami, ali v nedeljo so vendar pokazali, da kaj veljajo.

Ob večerni uri naznani namreč strel z Grada požar v Vevčah. Gorel in do tal pogorel je hlev gostilničarja. Komaj pol ure potem, ko je top na Gradu počil, se začno zbirati posamezni možički krog rotovža, z njimi vred mnogo polične mladine; gasilcev je vse mrgolelo, bil je namreč eden in ta je tekel po gasilnico, katero je čez nekaj časa s pomočjo drugih privlekel nazaj do „rotovža.“ Z velikim trdom dobé konje in tako odrine s hrupom in trobentanjem gasilnica na gorišče, — v Vevče, mislite? Kaj še! V Šiško dere vse, tedaj na ravno nasprotno stran in res, v Šiški ni pogorelo nič, hvala požarni straži. Tako so se „gasilci“ pripeljali nazaj, kakor so se odpeljali, v zabavo Ljubljancanom in Šiškarjem, ki so potem ves čas ugibali, kako mora to biti, da gredó „gasilci“ v Šiško gasit, če v Vevčah gori. Pozneje je odrinila ena gasilnica s potrebnimi ali marveč nepotrebnimi gasilci proti Vevčem, ko pa je na meji mesta videla, da je ogenj ne čaka, marveč je že sam ugasnil, se je tudi ta nazaj vrnila. Saj pravimo, nemčurske naprave in društva so vsaj za nekaj, dajo namreč ljudem gradiva za ugibanje in slane ali neslane šale. „Gut Schlauch!“

(„Turški list“) v petek — popisovaje jugoslovansko ustajo — tako razžaljivo govori o Slovanih, kakor da bi bili njegovim patronom vse hiše požgali in vse premoženje pokončali, ne pa, kakor je, namreč da jih redé in vzdržujejo. Ko bi mi le senco onega nesramnega članka zoper naše turke pisati se predrznili, hajdi! koj bi imel policaj nas v košu. To pa, kar „turški list“ počenja, ne kalí nobenega miru, se ve, da ne.

(Samomori.) Pretekli teden se je na Gradu obesil neki Anžlovar, kateri je bil zavoljo požiganja lastne hiše na 5 let obsojen. Pravijo, da ni imel sicer namena usmrtiti se, ampak hotel s tem, da se je na stranišči obesil na jermen, strašiti le čuvaje, ker je bil zeló siten. Tovariši so ga zagledali obešenega, a namesti da bi ga sami sneli z žebnja, so šli po čuvaje, med tem pa je obešenec zadavil se in ko so čuvaji prišli, je bilo prepozno rešiti ga. — V nedeljo se je obesil za gradom „pod Turnom“

nek ključar, iz kakega vzroka, ni znano. Videti ga je bilo še dopoldne visečega, ker ga ni nihče odrezal, dokler ni bilo komisije tje. — Z onim človekom, ki so ga ribiči pri Polji iz vode izlekli in ki je najbrž sam v vodo skočil, in gospico J. vred štejemo v Ljubljani v 10 dneh štiri samomore. Liberalizem napreduje.

(Poverjeništvu družbe sv. Mohora) za Ljubljano in okolico vsim blag. in čast. udom naznanuje, da društvene knjige so dospete, ter se zamorejo vsaki čas dobiti.

Ude, kateri ne pridejo sami po knjige, prosimo, da pošljejo po nje zanesljivega človeka s kakim znamenjem n. pr. s sprejemnico, ker lansko leto se je nam nekterekat primerilo, da so se knjig nepoklicani polastili.

(Gosp. Noll), vodja slovenskega gledišča, gastuje zdaj v Zagrebu, kjer je bil pri nastopu na oder burno sprejet in s svojim petjem vzbudil jasno pohvalo.

(Slovensko pevsko društvo) je bilo v nedeljo na Šmarni gori, kjer so pevci imali mašo s petjem. Potem so se podali v Šentvid, tu pri Kraljiči obedovali in se pri petji radovali do večera. Tudi drugih Ljubljancanom je bilo popoldne mnogo v Šentvidu.

Razne reči.

— Strašno hudodelstvo se je 8. t. m. zgodilo v Taboru na Českem. Pred nekimi dnevi se je namreč tam obesil hišni posestnik Prochazka, ki je v nekem pismu naznanil, da kasir taborske hranilnice, Janez Schauer in knjigovodja Vesecky sta mu posojevala denarje na 40 odstotkov, kar je bilo vzrok, da je čisto obožal in slednjič se obesil. Ker so se tudi od drugih strani čule pritožbe o imenovanih dveh uradnikih, sklenilo je 7. t. m. hranilnično vodstvo natančno pregledati blagajnico. 8. t. m. je bila izvanredna seja, ki se je bila tudi vsem uradnikom naznanila; pa Schauerja ni bilo k seji. Ravno tistega dne o poldne pošlje žena njegova krščenico z 20 gld. k fotografu Seyku; deklé je hotelo seboj vzeti 3letnega v zibelki ležečega dečka, kar pa oče in mati nista do-

volila. Ko je krščenica prišla domov, so bila vrata že zaprta. Ob 2. uri zbralo se je vodstvo in je čakalo na kasirja. Ker ga le ni, pošljejo po-nj in zvedo, da so vrata zaprta. Ko so ob sedmih zvečer vrata vpricho komisije s silo odprli, našli so v prvi sobi 3letnega dečka v zibelki, v drugi mater in njeno 10letno hčer, v tretji pa še drugo 7letno hčerko vse zaklane. Schauer sam je sedel mrtev na stolu in zraven njega je ležal revolver, s katerim se je bil ustrelil. Pravijo, da menjških knjig ni imel v redu in da se bode zasledila velika goljušija. Čem manj vere, tem več hudodelstev je na svetu.

— Vračilo „Vaterlandu“ se piše: Pred nekaj časom se je po železnici med Gerasdorfom in Walkersdorfom peljal nek gospod, ki je prav slastno pušil. Neka gospa ga je prosila, da bi ne kadil, ker se pa za to prošnjo ne zmeni, skoči k njemu, mu iztrga smodko iz ust in jo vrže skozi okno. Ravno tako urno kakor ona smodko, je pa tudi gospod zgrabil njenega kužeka in ga počil skozi okno. Pa živalici se ni zgodilo nič hudega in je sedaj pri županu v Gerasdorfu, kjer je sama od sebe ljudem začela skazovati umetnosti, ki jih zna.

Telegrafične denarne cene 13. septembra.

Papirna renta 70.40 — Srebrna renta 73.75 — 1860letno državno posojilo 112.50 — Bankine akcije 932 — Kreditni akcije 211.50 — London 111.60 — Srebro 101.80. — Ces. kr. cekini 5.30. — 20Napoleon 8.90.

Vse šolske knjige

iz c. kr. zaloge šolskih knjig na Dunaji — slovenske in nemške, ki so dopuščene in se rabijo v ljudskih šolah, dobivajo se pri

Henriku Ničmanu,

bukvovezu na Starem trgu.

Zraven šolskih knjig je tu tudi naprodaj mnogo najnovejšega in pripravnejšega pisalnega in risarskega orodja, kakor rasni pisne, lepopisni sešitki, razno stigmografirani risanke i. t. d. i. t. d. (72—1)

Eksekutivne dražbe.

16. sept. 3. Jak. Zupanovo iz Lesc (1343 gl.) v Radoljci. — 3. Jan. in Helena Zadnik-ove iz Trave (485 gl.) v Kočevji. — 3. Mih. Čiž-evo iz Temenice v Zatični. — 1. Mih. Flajnik-ovo iz Hrasto (105 gl.) v Črnomlju. —

17. sept. 3. Jože Pesteljevo iz Podrage (2530 gl.) v Ipavi. — 3. Jan. Kostelev-evo iz Brezova rebra (70 gl.). — 3. Miha Badjnovac-evo iz Badovinice (350 gl.), oba v Metliki. — 3. J. Rojcevo iz Vrbiče (950 gl.) v Bistrici. — 2. Ana Kolbezen-ove iz Črnomlja (220 gl.) v Črnomlju. — 2. Fr. Zupancič-evo iz Oblagorice (5707 gl.) v Litiji. 2. Ludv. Pršejevo iz Črnomlja (520 gl.) v Črnomlju. — 3. Katar. Jagodnik-ove iz Trnoveag v Bistrici. — 2. Štef. Sertinovič-rvo v Bistrici. — 2. Jan. Poecetjek-ovo iz Jeličnega vrha v Idriji. — 1. Jure Jurajevčič-evo iz Okljuka (2236 gl.) v Metliki. — 1. Jurij Izirc-evo iz Žiganje vasi (124 gl.) v Tržiču. — 1. Jože. Simonič-evo iz Izgorja (878 gl.) v Metliki. —

Pri Dunajski razstavi leta 1873 2 medaliji za napredek za 8 zvonov s skupno težo 300 centov vlitih za votivno cerkev na Dunaji in razstavljenih.

Ces. kralj.

dvorna livarna za zvonove in metale Ignacija Hilzerja & sinov

(8—9)

v Dunajskem Novem mestu

(Ignac Hilzer & Sohn in Wiener-Neustadt.)

se priporoča za naročevanje

zvonov vsake teže in vsakega glasa

ter tudi za vsake

Za prej odločeni glas ali čisto harmonični akord naročenega zvonovja (več zvonov) se daje poročstvo. Zvonovom se pridaja tudi vsa druga oprava, jarmi iz lesa ali železja po najboljši in najnovejši šegi narejeni, tako da se veliki in težki zvonovi prav lahko gonijo, ker teko po zobeh na novo iznajden način; tudi se lahko presučejo, kedar koli treba, brez posebne naprave, tako da zvonovi dalje trpe in mnogo lepši pojo.

Naročila se izgotovljajo natančno in po ceni.

Zarad plače so vgodni pogoji.

Kar ta livarna obstoji, 33 let, je vtila 2930 večih zvonov, ki so tehtali 12800 centov.

izdelke iz vlitega metala.

Tudi se zvonovi tako vredijo, da se pri zvonjenju vsi lepo vjemajo in kembliji drug za drugim v lepem redu bijejo. Za tako vredenje je iznašla talivarna novo sistemo, po kateri vsak novo opravljeni zvon, pa tudi vse zvonove v zvoniku en sam človek v kakih urah po zeló priprosti napravi brez vseh stroškov tako vrediti more, da zvonovi enako hitreje ali bolj počasi tekó. Ta naprava se da posebno vgodno napraviti pri jarnih iz železa skovanih ki tekó na okroglih zobeh po lastni c. k. izključljivo priv. iznajdbi.